УДК 371.13 : 376

ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ

Собчук-Ліва А.А. Педагогічний коледж ЛНУ ім. Івана Франка

Інтеграція освітнього простору, відкритість, що призводить до спільного існування різноманітних моделей і технологій освіти – все це досить різко змінює уявлення про те, які професійні характеристики сучасного педагога є важливими. У цьому ракурсі актуальною є проблема вдосконалення підготовки кваліфікованого вчителя початкової школи та вихователя дошкільного закладу до здійснення інклюзивної освіти дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. В Україні практика впровадження інклюзивних форм освіти в систему загальноосвітніх навчальних закладів є складною, що пов'язано з наявністю бар'єрів загальної освіти, а саме: недостатній рівень компетентності в межах цієї проблеми педагогічного корпусу вищих педагогічних навчальних закладів; відсутність системного бачення проблеми інклюзії і шляхів її вирішення в різних освітніх структурах; пріоритети і цінності сучасної загальноосвітньої школи орієнтовані на результат, а не на особистість. Соціальне партнерство, як обов'язковий атрибут інклюзії, підмінений в загальній освіті конкуренцією, де цінуються тільки розумні, красиві і сильні [6].

Право дітей з особливими потребами на рівний доступ до якісної освіти закріплене Конституцією України, Законом України "Про освіту", Законом України "Про охорону дитинства" та в міжнародних документах з питань прав інвалідів, зокрема Законі України "Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні", "Про реабілітацію інвалідів в Україні". У документах висуваються завдання щодо створення умов для особистісного розвитку, творчої самореалізації дітей з особливими потребами в загальноосвітніх (дошкільних) навчальних закладах. Відповідно до Закону України "Про внесення змін до законодавчих актів з питань загальної середньої та дошкільної освіти щодо організації навчально-виховного процесу" з 2010 р. у загальноосвітніх навчальних закладах запроваджується *інклюзивне навчання*.

Проаналізувавши наукову літературу, можна стверджувати, що більшість наукових праць присвячені організації інклюзивного навчання в умовах загальноосвітньої школи. Підготовка фахівців до роботи з дітьми в умовах інклюзивної освіти в загальноосвітніх дошкільних закладах представлена меншим обсягом публікацій, зокрема, в працях А. Колупаєвої, Л. Савчук, О. Мартинчук, І. Юхимець та ін.

О. Мартинчук у своїх статтях виділяє такі *компоненти професійно-особистісної готовності* майбутнього вихователя до роботи в умовах інклюзивної освіти:

- *мотиваційний* – це сукупність стійких мотивів до роботи в умовах інклюзивної освіти, спрямованість на здійснення ефективного процесу навчання і виховання, визнання кожної дитини суб'єктом навчально-

вихованої діяльності, формування внутрішньої готовності до позитивного сприймання дітей з особливостями психо-фізичного розвитку;

- *когнітивний* – система знань і уявлень про проблему інвалідності, особливості психофізичного розвитку осіб з обмеженими можливостями здоров'я і особливості побудови освітнього процесу, в якому беруть участь діти з особливими освітніми потребами;
- *креативний* – відображає творчу активність і особистісні якості педагога, які дозволяють створювати нові матеріальні та духовні цінності, а також розвивати творчий потенціал дітей з особливостями психофізичного розвитку, враховуючи їх можливості;
- *діяльнісний* – складається із способів і прийомів реалізації професійно-педагогічних знань в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами і передбачає формування у майбутніх педагогів відповідних професійних компетентностей [4].

До того ж О. Мартинчук вважає, що основними умовами становлення професійно-особистісної підготовки педагога до роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку є: рефлексія вчителя та внутрішня мотивація до здійснення інклюзивної освіти; орієнтація на особистісну індивідуальність кожного вихованця, забезпечення диференційного та індивідуально-творчого підходу; інформаційне забезпечення підготовки педагога у вузі, застосування комунікаційних технологій, інтернет-ресурсів, модульна побудова процесу формування підготовки, що передбачає переведення студентів з пасивного виконавця в активного суб'єкта саморозвитку; включення студентів в науково-дослідну роботу через залучення до проектної діяльності і участі в міжвузівських студентських олімпіадах; використання проблемних, інтерактивних, дискусійних, інноваційних методів. [4]

І. Садова вважає, що важливим аспектом у процесі підготовки як вихователя, так і вчителя початкових класів до роботи в інклюзивних умовах є формування у них професійно-ціннісних орієнтацій, професійно-особистісних якостей, умінь та компетенцій. Професійно-ціннісні орієнтації педагога, який працює з дітьми з особливими освітніми потребами – це спрямованість на розвиток особистості в цілому, а не тільки на отримання освітнього результату; усвідомлення своєї відповідальності за дітей. До професійно-особистісних якостей вчителя належить: емпатія, педагогічний оптимізм, толерантність, високий рівень самоконтролю. [5]

Приміром, підготовка майбутніх вихователів до роботи з дітьми в умовах іклюзивної освіти у Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя здійснюється при вивченні дисциплін: "Інклюзивна освіта", "Основи дефектології та логопедії", "Вікова психологія". Сюди ж можна віднести Київський університет імені Бориса Грінченка. З метою формування у студентів професійної компетентності у сфері розвитку, навчання і виховання дітей з особливими потребами в навчальні плани напряму підготовки "Дошкільна освіта" освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр" у цьому закладі введено навчальні дисципліни "Основи логопедії та дефектології", "Основи корекційної педагогіки", "Основи інклюзивної

освіти". Львівський національний університет імені Івана Франка також готує як вихователів дошкільних закладів, так і вчителів початкових класів. В навчальному плані цих спеціальностей, звичайно, присутні дисципліни пов'язані з інклюзивною освітою. Це такі дисципліни, як "Інклюзивна освіта", "Основи дефектології та логопедії", та "Основи інклюзивної педагогіки, дефектології та практикум з логопедії".

Загальними цілями викладання цих дисциплін є:

- розкриття методологічних і теоретичних основ дефектології як інтегрованої галузі наукового знання, що поєднує клініко-фізіологічні і психолого-педагогічні напрями досліджень процесів розвитку, навчання та виховання дітей з особливостями психофізичного розвитку;
- висвітлення науково-теоретичних основ корекційно-реабілітаційної допомоги дітям з порушеннями та відхиленнями в розвитку;
- презентація могутнього гуманістичного потенціалу корекційної педагогіки і широкої технологічної оснащеності, що дозволяє вирішувати проблеми, які є непосильними для медицини та загальної педагогіки;
- розкриття особливостей психолого-педагогічного супроводу дітей з особливостями психофізичного розвитку в умовах дошкільних навчальних закладів загального типу, специфіки надання їм необхідної допомоги;
- формування у студентів знань, умінь та навичок організації і проведення ефективної корекційно-розвивальної роботи з дітьми в інклюзивних групах дошкільних навчальних закладів.

Отримані знання і вміння надають можливості майбутнім педагогам забезпечувати моніторинг психофізичного і соціального розвитку дітей, враховувати індивідуальні особливості кожної дитини при складанні індивідуальної програми розвитку, навчання і виховання з метою корекції процесів розвитку і соціалізації дитини, у якої в результаті дії різних факторів ці процеси є ушкодженими; ефективно організовувати взаємодію з сім'ями, які виховують дітей з особливими освітніми потребами [2].

На сьогоднішній день актуальним питанням української освіти є підготовка педагогів до роботи в умовах інклюзії. Право на освіту дітей з особливими потребами визначено Конституцією України та низкою законів. Проте на даний момент процес впровадження інклюзивних форм освіти проходить досить повільно. Якісна підготовка педагогів до роботи з дітьми з особливими потребами є наріжним каменем у їхньому подальшому професійному зростанні. Для цього у навчальні плани вводяться спеціальні дисципліни для майбутніх вихователів дошкільного закладу та вчителів початкових класів.

Список використаних джерел:

1. Аніщук А. М. Підготовка майбутніх вихователів до роботи з дітьми в умовах інклюзивної освіти / Аніщук А.М. // Психолого-педагогічні науки. № 5 Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, – 2013. –с 213-218
2. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: [монографія] / Алла Анатоліївна Колупаєва – К.: «Саміт-Книга», 2009. – 272 с.: іл. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
3. Мартинчук О.В. Основи корекційної педагогіки: [навч.-метод. посібник для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта»] / Олена Валеріївна Мартинчук. – К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. – 288 с.
4. Мартинчук О. В. Підготовка майбутніх педагогів до професійної діяльності в умовах іклюзивної освіти [Електронний ресурс] / О. В. Мартинчук // Вісник психології і педагогіки : збірник наук. праць / Педагогічний інститут Київського університету імені Бориса Грінченка Інститут психології і соціальної педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка. – К., 2012. – Вип. 8. – 248 с.
5. Садова І.І. Особливості підготовки майбутнього вчителя до навчання дітей з особливими проблемами в умовах інклюзивної освіти / І.І. Садова // Актуальні питання гуманітарних наук. Вип. 14, 2015.- Дрогобич: Дрогобицький ДПУ ім. Івана Франка, – 313 – 318с
6. Підготовка майбутніх педагогів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.allbest.ru.